

Лесняк В.О.,
кандидат економічних наук,
заступник директора з навчальної роботи,
Коледж інформаційних систем і технологій
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Lesnyak Vladimir,
Candidate of Economic Sciences, Deputy Director of Educational Work
College of Information Systems and Technologies of the
SHEI "Vadim Hetman Kyiv National Economic University"

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОГО АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯ ТА УТРИМАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Лесняк В.О. Організація зовнішнього аудиту операцій з використання та утримання основних засобів на підприємствах сільськогосподарського машинобудування. У статті обґрунтовано основні аспекти організації зовнішнього аудиту операцій з використання та утримання основних засобів на підприємствах сільськогосподарського машинобудування. Доводиться теза про посилення ролі та значення у сучасних умовах для вирішення проблем діяльності машинобудівних підприємств зовнішнього аудиту операцій з використання та утримання основних засобів, зокрема, як послуг, які підвищують для користувачів цінність відповідної звітної інформації унаслідок незалежної і критичної її оцінки аудиторами, а також дії мотиваційного аспекту аудиту. Визначено головні функції зовнішнього аудиту операцій з використання та утримання основних засобів, якими є: збір і оцінка свідоцтв для підтвердження повноти, достовірності, арифметичної точності звітної інформації, а також перевірка відповідності розшифрувань та оцінок загальноприйнятими принципами обліку.

Ключові слова: зовнішній аудит, основні засоби, підприємства сільськогосподарського машинобудування, ризики, міжнародні стандарти аудиту.

Лесняк В.А. Организация внешнего аудита операций по использованию и содержанию основных средств на предприятиях сельскохозяйственного машиностроения. В статье обоснованы основные аспекты организации внешнего аудита операций по использованию и содержанию основных средств на предприятиях сельскохозяйственного машиностроения. Доводиться тезис об усилении роли и значения в современных условиях для решения проблем деятельности машиностроительных предприятий внешнего аудита операций по использованию и содержанию основных средств, в частности, как услуг, повышают для пользователей ценность соответствующей отчетной информации вследствие независимой и критической ее оценки аудиторами, а также действия мотивационного аспекта аудита. Определены главные функции внешнего аудита операций по использованию и содержанию основных средств, которыми являются: сбор и оценка свидетельств для подтверждения полноты, достоверности, арифметической точности отчетной информации, а также проверка соответствия расшифровок и оценок общепринятым принципам учета.

Ключевые слова: внешний аудит, основные средства, предприятия сельскохозяйственного машиностроения, риски, международные стандарты аудита.

Lesnyak Vladimir. Organization of external audit of operations on use and retention of fixed assets at agricultural machinery enterprises. The purpose of the article is to substantiate the main aspects of the organization of external audit of operations on the use and retention of fixed assets at agricultural machinery enterprises. During the study, the methods of analysis and synthesis, generalization, induction and deduction and others were used. The article presents the thesis of increasing the role and importance in modern conditions of solving problems of activity of machine-building enterprises of external audit of operations on the use and retention of fixed assets, in particular, as services that increase the value of relevant reporting information to users due to independent and critical evaluation of auditors, and also the motivational aspect of the audit. The main functions of the external audit of operations on the use and retention of fixed assets are identified, such as: collection and evaluation of certificates to confirm the completeness, reliability, arithmetic accuracy of reporting information, as well as to check the conformity of decryptions and estimates to generally accepted accounting principles. It is emphasized that a system-oriented approach is required to perform an audit of operations on the use and retention of fixed assets at the surveyed enterprises, which consists in deepening such function of the auditors as interpreting and evaluating approaches to the establishment and

functioning of the internal control system in terms of internal control over the research object. An authoritative function of auditors, according to the author, should be to study and evaluate the policies of the management of machine-building enterprises regarding the selected methods and methods of generating relevant information in the financial statements in order to identify the risks of material misstatement of accounting estimates and indications of possible bias in their implementation. It is argued that the organization of an audit of the use and retention of property, plant and equipment should be considered in an orderly and systematic manner in a specific sequence of audit procedures that must be performed in the audit process of financial statements. In order to develop an effective approach to the audit of operations on the use and retention of fixed assets, it is analyzed in what sequence the auditor expresses his opinion on the reliability and objectivity of the financial statements for the use of system-oriented approach to audit – verification of internal control system, confirmation of back these systems, auditing the financial statements. These incremental steps are consistent with the latest International Standards on Auditing and have the following consistency: Identifying and assessing the risks of material misstatement through an understanding of the entity and its environment → the auditor's response to the assessed risks (tests of controls or substantive procedures, or concurrently tests of controls and procedures in substance). The practical significance of the obtained results lies in the development of proposals aimed at improving the methodology and organization of accounting and auditing transactions for the use and maintenance of fixed assets that can be implemented in the activities of agricultural machinery, which will strengthen information and control functions of accounting and improve operations at the studied enterprises.

Key words: external audit, fixed assets, agricultural machinery enterprises, risks, international auditing standards.

Реформування економіки України та необхідність реалізації досягнень науково-технічного прогресу (НТП) потребують проведення планомірної технічної й технологічної модернізації наявних потужностей у провідних галузях національної економіки і насамперед у машинобудуванні. Машинобудування має унікальні резерви потужностей, завдяки чому є одним з головних джерел інноваційної продукції для інших галузей економіки України. Однак здатність цих потужностей забезпечувати інноваційну технічну конкурентоспроможність нашої країни на належному рівні обмежена низкою проблем, з-поміж яких головними є моральний і фізичний знос основних засобів та низькі темпи реновації їх активної частини.

Вагомий внесок у вивчення питань теорії, методики й організації обліку й аудиту операцій з основними засобами здійснили вітчизняні вчені: П. Й. Агамас, М. І. Бондарь, Ф. Ф. Бутинець, Л. П. Кулаковська, Л. Г. Ловінська, О. А. Петрик, Ю. В. Піча, Н. М. Ткаченко, І. Ю. Чумакова, М. Г. Чумаченко та інші. Теоретичні і методологічні засади обліку та аудиту операцій з основними засобами досліджували у своїх працях іноземні автори: Р. Адамс, Л. А. Бернстайн, С. М. Бичкова, С. М. Галузіна, Р. Дж. Ентоні, В. І. Петрова, В. В. Скобара, Р. С. Тохірова.

Мета статті – обґрунтувати основні аспекти організації зовнішнього аудиту операцій з використання та утримання основних засобів на підприємствах сільськогосподарського машинобудування (ПСМ).

Нині в Україні аудиторські послуги та їх форми набувають усе більшої значимості. Це обумовлено, насамперед, євроінтеграційними спрямуваннями економіки України та адаптацією вітчизняного бухгалтерського законодавства до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) і Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). У той же час, необхідність надання широкомасштабних аудиторських послуг машинобудівним підприємствам, у тому числі досліджуванням ПСМ, спричинена не тільки дією вищевказаних загальних факторів, а й певних умов, пов'язаних з їх функціонуванням. По-перше, значна частина цих підприємств є публічними акціонерними товариствами, що підлягають щорічному обов'язковому фінансовому аудиту. По-друге, існує низка специфічних проблем,

що склалися у машинобудівній галузі. Однією із таких проблем є моральна застарілість і високий рівень зношеності активної частини основних засобів, а шляхом її усунення невідкладної реалізації – прискорення відновлення основних засобів шляхом збільшення інвестицій, рівня вкладень у технологічні інновації, формування належних механізмів середньо- та довгострокового кредитування, фінансового, державного лізингу тощо. Потенційні інвестори та кредиторі, обираючи об'єкти для вкладення коштів, орієнтуються на критерії якості й прозорості принципів діяльності підприємства, які знаходять своє відображення у фінансовій звітності. Вони прагнуть мінімізувати інформаційний ризик щодо об'єкта інвестування чи кредитування.

Водночас, безпосередньою метою аудиту з погляду «теорії агентів» є зменшення інформаційного ризику користувачів фінансових звітів через надання впевненості у їх достовірності. Крім того, цінність фінансової інформації, яка підлягає аудиту, зростає не тільки унаслідок підвищення її достовірності, а й посилення контролю над нею. Укладач фінансової звітності, усвідомлюючи, що вона перевірятиметься аудитором, прагне до постійного контролю за процесом обліку, що сприяє зменшенню помилок і неточностей у ній [2, с. 27].

Отже, у сучасних умовах для вирішення проблем діяльності машинобудівних підприємств посилюється роль та значення зовнішнього аудиту у цілому й аудиту операцій з використання та утримання основних засобів, зокрема, як послуг, які підвищують для користувачів цінність відповідної звітної інформації унаслідок незалежної і критичної її оцінки аудитором, а також дії мотиваційного аспекту аудиту.

Зовнішній аудит операцій з використання та утримання основних засобів може проводитися на підприємстві уперше (перше завдання з аудиту) або повторно чи регулярно (постійний аудит) та бути: 1) атестованою послугою – складовою частиною аудиту необоротних активів або тільки основних засобів у складі обов'язкового аудиту фінансової звітності, чи-то складовою частиною ініціативного аудиту окремих фінансових звітів та певних елементів, рахунків бухгалтерського обліку або статей фінансового звіту щодо необоротних активів або тільки основних засобів; 2)

неагестованою послугою – складовою частиною ініціативного операційного аудиту операцій з необоротними активами або тільки з основними засобами, чи-то ініціативним операційним аудитом або аудитом на відповідність вимогам.

Від вибору указаних аудиторських послуг залежатиме ризик, тривалість і трудомісткість аудиту. Але рівень впевненості, який має надати аудитор своїм аудиторським висновком при виконанні кожного із них, є високим (достатнім): для перших двох завдань – це думка про достовірність звітних даних щодо досліджуваного об'єкта в усіх суттєвих аспектах або про те, що фінансова інформація про операції з використання й утримання основних засобів подана правдиво та достовірно відповідно до застосовної концептуальної основи; для двох останніх – думка щодо тих питань, які визначені замовником у договорі на проведення ініціативного аудиту, наприклад думка про ефективність використання основних засобів.

Аудит операцій з використання та утримання основних засобів у рамках обов'язкового аудиту фінансової звітності є складним, трудомістким і відповідальним питанням, що пов'язано з необхідністю надати комплексну оцінку відповідній фінансовій інформації, методам і способам її формування та дотримання при цьому чинних законодавчих й інших нормативно-правових актів (у т. ч. внутрішніх регламентів) при звичайних для аудиту обмеженнях у часі і вартості. Його виконання вимагає розробки виваженого організаційного підходу з метою забезпечення досягнення визначених цілей перевірки у максимально ефективній і економічно виправданій спосіб.

Головними функціями зовнішнього аудиту операцій з використання та утримання основних засобів залишаються збір і оцінка свідочств для підтвердження повноти, достовірності, арифметичної точності звітної інформації, а також перевірка відповідності розшифрувань та оцінок загальноприйнятими принципами обліку [2, с. 29]. Водночас, на розширення його функціональної складової впливають такі чинники: варіативність законодавчих норм щодо регламентування обліку операцій з використання та утримання основних засобів (бухгалтерського і з метою оподаткування); особливості формування амортизаційної, облікової та фінансової політик підприємств; виробничі потужності та специфічність технологічних процесів виробництва машинобудівних підприємств; відмінності у використанні, утриманні й оновленні основних засобів на різних підприємствах у межах досліджуваної підгалузі; загальні проблеми галузі машинобудування, що стосуються об'єкта дослідження. Та найістотніший вплив буде чинити різна ефективність побудови і функціонування на підприємстві системи внутрішнього контролю (СВК).

Так, за одним із постулатів практичного аудиту, сформульованих Р. К. Маутцем і Х. Шарафом, аудитор не має потреби виконувати значні перевірки, якщо внутрішній контроль ефективно організований на підприємстві [4, с. 76–77]. Чим ефективніша СВК клієнта, тим об'єктивніша бухгалтерський облік і звітна інформація.

Вивчення думок учених дозволяють зазначити: при аудиті великих підприємств слід вивчати усі складові СВК, бо тестування по суті на таких підприємствах обмежено значним обсягом операцій, а внутрішній

контроль достатньо розвинутий, що дозволяє зменшити величину ризику контролю; здійснення оцінки СВК дозволяє підвищити результативність аудиту, обґрунтувавши вибірковий спосіб перевірки; деталізацію перевірок по суті доцільно зменшувати за умови позитивних результатів перевірок СВК клієнта.

Отже, до виконання аудиту операцій з використання та утримання основних засобів на досліджуваних підприємствах необхідно застосовувати системно-орієнтований підхід, що полягає у поглибленні такої функції аудиторів як інтерпретація й оцінка підходів до побудови та функціонування СВК у частині внутрішнього контролю щодо досліджуваного об'єкта. Не менш важливою функцією аудиторів має бути вивчення й експертиза політики керівництва машинобудівних підприємств стосовно вибраних методів і способів формування відповідної інформації у фінансових звітах з метою виявлення ризиків суттєвого викривлення облікових оцінок та ознак можливої упередженості при їх здійсненні.

Організацію аудиту операцій з використання й утримання основних засобів доцільно розглядати упорядковано і системно у певній послідовності аудиторських процедур, що мають бути виконані у межах процесу аудиту фінансової звітності. З метою розробки ефективного підходу до організації аудиту операцій з використання й утримання основних засобів, автором проаналізовано, у якій послідовності аудитор висловлює свою думку про достовірність й об'єктивність фінансової звітності за використання системно-орієнтованого підходу до аудиту – перевірки СВК, підтвердження задовільного функціонування цих систем, перевірки фінансової звітності [1, с. 21]. Ці поступові кроки узгоджено з нормами останньої редакції МСА і отримано таку послідовність: ідентифікація та оцінка ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища → дії аудитора у відповідь на оцінені ризики (тести заходів контролю або процедури по суті, або одночасно тести заходів контролю і процедури по суті) [3].

З огляду на вказане вище, перші процедури аудиту операцій з використання й утримання основних засобів мають бути виконані у ході ідентифікації та оцінки ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища. До них слід віднести процедури отримання інформації від попереднього аудитора про залишки на початок періоду, процедури планування і процедури оцінки ризиків.

Проаналізувавши положення МСА 250 «Розгляд законодавчих та нормативних актів при аудиті фінансової звітності» та думки зарубіжних учених (зокрема, [1, с. 114; 2, с. 183]) з цього приводу, автор дійшов висновку про необхідність встановлення вимог тих законодавчих і нормативних документів, що заслуговують на особливу увагу у періоді перевірки, з огляду на їх вплив на звітні показники, пов'язані з досліджуваними операціями. Насамперед, це стосується періоду аудиту, починаючи з 2011 звітного року, коли в дію був запроваджений ПКУ.

Знання законодавчо-нормативної бази аудиту, враховуючи її особливості для машинобудівних підприємств, й аналіз положень внутрішніх регламентів надасть можливість аудиторі попередньо оцінити обрані підходи до формування інформації про операції

з використання й утримання основних засобів у бухгалтерському обліку й обліку з метою оподаткування. На цій основі для постійних клієнтів доцільно розробляти та оновлювати переліки основних засобів, які відносяться/не відносяться до господарської діяльності, графіки нарахування амортизації основних засобів, що сприятиме якісному і швидшому виконанню функції інтерпретації і оцінки певних тверджень управлінського персоналу у ході виконання процедур по суті, особливо якщо до неї долучаються асистенти.

З метою належного планування аудиту операцій з використання й утримання основних засобів необхідно визначитися із суттєвістю виконання для даного класу операцій. З огляду на практику аудиту, що склалася, доцільнішим способом визначення межі суттєвості є: за першим видом витрат встановлення відсоткового відношення до сальдо рахунку 10 на кінець звітного періоду, оскільки рахунок прямо не впливає на фінансові результати підприємства (як це рекомендовано у праці [4, с. 108]), або до показника чистих активів підприємства, оскільки, як уже вказувалося, основні засоби мають значний вплив на цей показник (такий підхід описаний іншими зарубіжними науковцями [2, с. 72]); а за другим видом витрат – відсоткового відношення до загальної суми витрат. При цьому, для визначення межі суттєвості за рахунком 10 теоретично краще застосовувати дедуктивний підхід, коли суттєвість для балансу (звіту про фінансовий стан) у цілому (застосовуються різні показники – від 1 % до 10 %) розподіляється між значущими його статтями відповідно до їх питомої ваги у валюті балансу.

Для досягнення цілей аудиту операцій з використання та утримання основних засобів, можуть знадобитися консультації експертів або їх включення до аудиторської групи. Ними можуть бути: незалежні оцінювачі – для оцінки рівня завершеності капітальних інвестицій у реконструкцію, технічне переоснащення підприємства, розрахованої суми забезпечень наступних витрат на проведення поліпшення і консервації основних засобів, рівня зменшення/збільшення корисності основних засобів; інженери чи механіки – для оцінки встановлених строків служби для специфічного устаткування, робототехнічних систем і комплексів, норм витрат і лімітів, що встановлюються для виробничих і ремонтних цехів на запасні деталі, обтирально-мастильні і ремонтні матеріали, норми витрат часу на ремонтні, слюсарні роботи (у розрізі видів устаткування й інструменту), відповідності розроблених графіків планово-попереджувального ремонту (ППР), проектно-конструкторської документації тощо.

Як це рекомендовано міжнародними стандартами аудиту (МСА), слід здійснювати комбіновану оцінку властивого ризику і ризику контролю на рівні тверджень управлінського персоналу щодо операцій з використання та утримання основних засобів через розуміння середовища машинобудівного підприємства та його впливу на ймовірність суттєвих викривлень в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.

З метою розгляду впливу різних аспектів внутрішнього контролю клієнта на організацію і планування аудиту операцій з використання й утримання основних засобів процедури оцінки ризиків мають бути виконані таким чином, щоб охопити усі компоненти системи внутрішнього контролю (СВК), визначені у МСА

315 [3, с. 299–326].

У МСА 315 йдеться про те, що існують чинники, які можуть вказувати на наявність ризиків суттєвого викривлення (значних ризиків). З огляду на об'єкт дослідження їх можна розділити на загальні і специфічні та оформити у вигляді робочих документів аудитора аудиторського файлу.

Важливим питанням при виконанні процедур оцінки ризиків є забезпечення основи для ідентифікації та оцінки ризиків суттєвого викривлення в облікових оцінках.

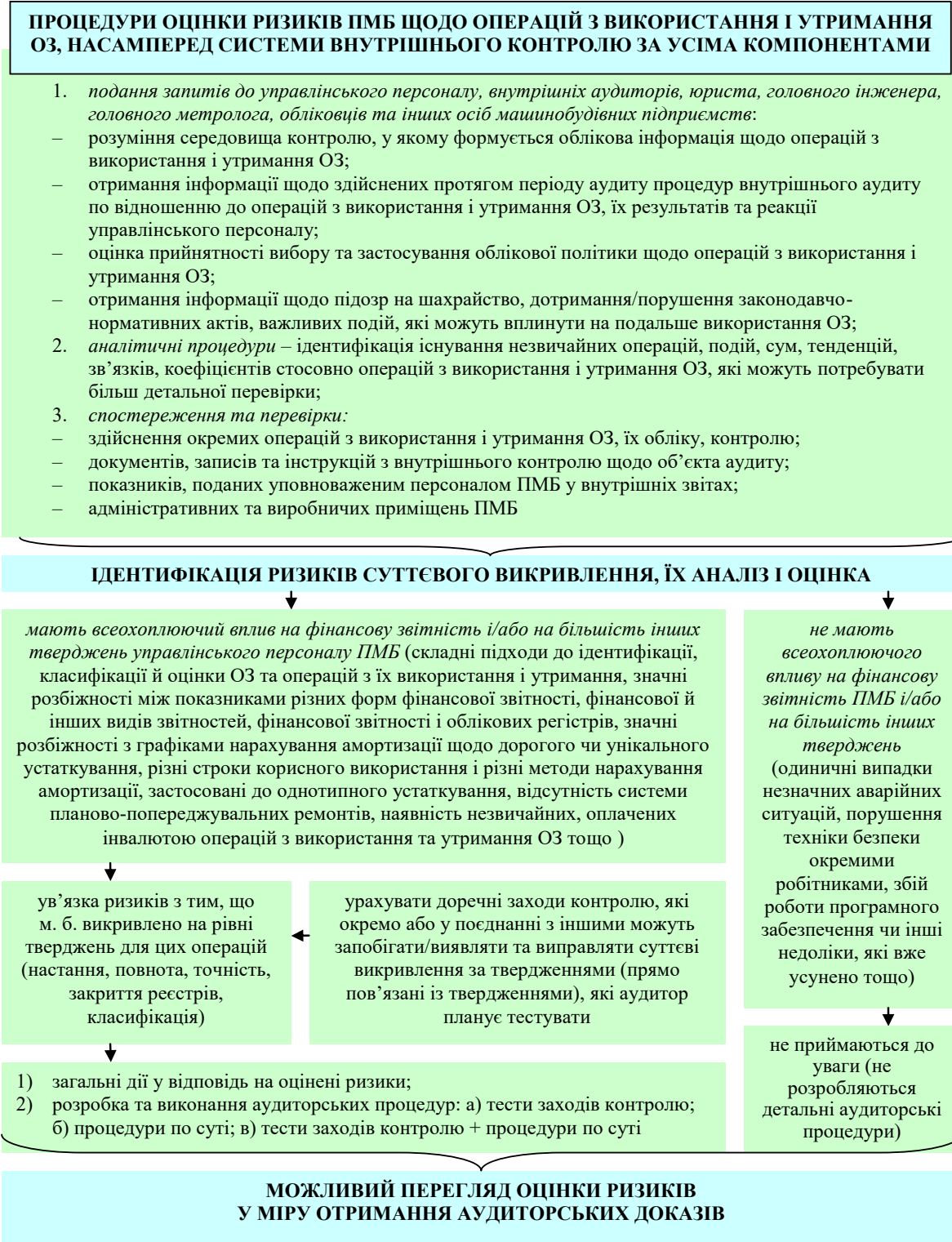
Зважаючи на норми МСА 540 «Аудит облікових оцінок, у тому числі облікових оцінок за справедливою вартістю, та пов'язані з ними розкриття інформації» [3, с. 484], слід отримати аудиторські докази-підтвердження обґрунтованості здійснених керівництвом машинобудівного підприємства облікових оцінок щодо операцій з використання та утримання основних засобів та достатності їх розкриття у примітках до річної фінансової звітності шляхом: оцінки рівня невизначеності попереднього оцінювання і впливу облікових оцінок з високим рівнем невизначеності (наприклад, визначення строку корисного використання або складання графіку ППР на абсолютно нове устаткування, яке ще не пройшло довготривалих випробувань) на значні ризики – при ідентифікації та оцінці ризиків суттєвих викривлень; визначення належного застосування вимог П(С)БО до облікових оцінок, їх прийнятності у кожному конкретному випадку та послідовності застосування – виконуючи процедур у відповідь на оцінені ризики суттєвого викривлення.

З метою ефективної розробки подальших аудиторських процедур, урахувавши норми МСА [3, с. 276–328, 339–361], схематично представлено процес ідентифікації й оцінки ризиків потенційних викривлень в операціях з використання та утримання основних засобів на машинобудівних підприємствах (рис. 1).

Під час розробки подальших аудиторських процедур необхідно зважити, наскільки прийнято використовувати окремі аудиторські докази, отримані під час попередніх аудитів. Як вказується у МСА 330, у більшості випадків аудиторські докази попереднього аудиту, надають мало аудиторських доказів або зовсім не надають їх для поточного періоду [3, с. 358]. Проте винятки існують, як для детальних тестів, так і по відношенню до тестів заходів контролю. Наприклад, якщо у попередньому періоді отримано зовнішнє підтвердження умов довгострокового підрядного договору на здійснення поліпшення основного засобу та при цьому жодних змін не відбулося, то даний аудиторський доказ може бути доречним і для поточного періоду. Винятками можуть бути також аудиторські докази щодо облікової, амортизаційної, фінансової політик клієнта, довгострокових договорів операційної чи фінансової оренди, графіків нарахування амортизації і ППР, якщо не відбулося змін у цих операціях.

Останнє питання, яке опрацьовано у відповідь на оцінені ризики, стосується розробки процедур по відношенню до значних ризиків. Аудитор має запланувати такі процедури по суті, які нададуть йому аудиторські докази вищого рівня достовірності (надійності).

Аналіз розкритого у науковій літературі підходу до класифікації інформаційного забезпечення аудиту, який може бути застосований і по відношенню до його

Рис. 1. Загальна схема виконання процедур ідентифікації й оцінки ризиків суттєвого викривлення щодо операцій з використання та утримання основних засобів на машинобудівних підприємствах

останньої складової – аудиторських доказів, та норм МСА 230 дозволяє зробити наступний висновок: процедури по суті, особливо чутливі до значних ризиків, мають надавати тільки прями (безпосередньо стосуються питання, що перевіряється) аудиторські докази документарної (письмової або електронної) форми,

підкріплені оригіналами документів з нанесенням відміток про здійснені заходи контролю, і передбачати незалежне від клієнта джерело отримання аудиторських доказів – зовнішнє (контрагент клієнта чи зовнішній експерт) або аудиторські процедури, виконані безпосередньо аудитором.

Невід'ємним організаційним питанням процесу аудиту операцій з використання та утримання основних засобів, є оцінка ідентифікованих викривлень, вимоги до здійснення якої встановлені МСА 450 «Оцінка викривлень, ідентифікованих під час аудиту» [3, с. 388-450]. Важливо, щоб усі виявлені під час аудиту значні викривлення інформації про операції з використання та утримання основних засобів, одразу розглядалися аудитором для можливості виконання додаткових аудиторських процедур. Крім того, необхідно інформувати управлінський персонал клієнта про такі викривлення і вимагати їх виправлення. Виключення становлять лише законодавчо закріплені заборони, зокрема виконання аудитором обов'язків спеціально визначеного суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Отже, на завершальному етапі аудиту систематизують та аналізують сукупний вплив виявлених і невідкорегованих викривлень даних обліку щодо операцій з

використання та утримання основних засобів на достовірність показників фінансової звітності. Оцінку здійснюють у порівнянні з визначеним рівнем суттєвості, з урахуванням якісних характеристик впливу викривлень та зважуючи на їх аномальність чи типовість (повторюваність).

Крім цього, за вимогами МСА, відповідальний аудитор має сумарно оцінити якісні аспекти практики обліку щодо операцій з використання та утримання основних засобів операцій, у т. ч. ознаки можливої упередженості суджень управлінського персоналу стосовно здійснених облікових оцінок. При цьому адекватність формулювання думки відповідального аудитора безпосередньо залежатиме від результатів практичного застосування розроблених аудиторських процедур за уточненою автором методикою зовнішнього аудиту операцій з використання та утримання основних засобів.

Список використаних джерел:

1. Адамс Р. Основы аудита / пер. с англ. ; под ред. Я. В. Соколова. Москва: Аудит, ЮНИТИ, 1995. 398 с.
2. Аудит Монтгомери / Ф. Л. Дефлиз и др. Москва : Аудит: ЮНИТИ, 1997. 542 с.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (2010) / пер. з англ. О. Л. Ольховікової та ін. Київ : Видавництво «Фенікс», 2010. Ч. I. 846 с.
4. Риски в аудиторской деятельности / под ред. проф. С. М. Бычковой. – Москва : Финансы и статистика, 2003. 416 с.

References:

1. Adams R. (1995) *Osnovy audyta [Audit Basics]* / per. s anhl. ; pod red. YA. V. Sokolova. Moskva : Audyт, YUNYTY. (in Russian).
2. *Audyт Monthomery [Montgomery Audit]* (1997) / F. L. Deflyz y dr. Moskva : Audyт: YUNYTY. (in Russian).
3. *Mizhnarodni standarty kontrolyu yakosti, audytu, ohlyadu, inshoho nadannya vpevnenosti ta suputnikh posluh [International standards for quality control, audit, review, other assurance and related services]* (2010) / per. z anhl. O. L. Olkhovikovoyi ta in. Kyiv : Vyd-vo "Feniks", vol. 1. (in Ukrainian).
4. *Rysky v audytorskoj deyatel'nosti [Risks in auditing]* (2003) / pod red. prof. S. M. Bychkovoy. Moskva : Fynansy y statystyka. (in Russian).